

© Editura EIKON

București, Str. Smochinului nr. 8, sector 1,
cod poștal 031310, România

Difuzare / distribuție carte: tel/fax: 021 348 14 74
mobil: 0733 131 145, 0728 084 802
e-mail: difuzare@edituraeikon.ro

Redacția: tel: 021 348 14 74
mobil: 0728 084 802, 0733 131 145
e-mail: contact@edituraeikon.ro
web: www.edituraeikon.ro

Editura Eikon este acreditată de Consiliul Național
al Cercetării Științifice din Învățământul Superior (CNCSIS)

Descrierea CIP este disponibilă la Biblioteca Națională a României

ISBN: 978-606-711-617-5

Tehnoredactor: Mihăiță Stroe

Editor: Valentin Ajder

Virginia Stanciu-Butescu

MISTERELE DIN ȘCHEII BRAȘOVULUI

*roman dedicat eroilor
care au făurit România Mare*

Cuprins

Cuvânt înainte	5
Capitolul 1	9
Capitolul 2	20
Capitolul 3	30
Capitolul 4	37
Capitolul 5	51
Capitolul 6	64
Capitolul 7	71
Capitolul 8	83
Capitolul 9	92
Capitolul 10	111
Capitolul 11	134
Capitolul 12	185
Capitolul 13	200
Capitolul 14	222
Capitolul 15	245
Capitolul 16	263
Capitolul 17	272

Capitolul 1

.....

Începea o nouă zi pentru Anca. O nouă zi ce se anunța a fi frumoasă ca și celelalte treisprezece zile de când locuia aici, în pitoreasca locuință a familiei soțului ei, în Șcheii Brașovului. Casa părea micuță ca și celelalte case din jur, înghesuite unele în altele ca și cum ar fi încercat să-ți facă un loc mai confortabil în acel spațiu limitat. Acest cartier brașovean își înșira casele de-a lungul Văii cu apă ce ducea la Pietrele lui Solomon și la drumul forestier către comuna Poiana Brașov. Dar casa familiei Băileanu era totuși încăpătoare și dotată cu toate cele necesare unui trai decent. Pe partea din spre stradă erau două camere, una era păstrată pentru eventualii oaspeți, iar în cealaltă era dormitorul ei și al lui Ciprian. Părinții lui Ciprian, Emilia și Victor, aveau dormitorul în partea din spate a casei, lângă bucătărie și o cameră mai mică ce urma să fie dormitor pentru copii. În mijlocul casei era camera mare, cameră de zi și sufragerie pentru situația în care aveau musafiri. Dar aici se făcea și șezătoarea în zilele de iarnă, femeile torceau lâna, împleteau tricotaje și ciorapi din lână, brodau fețele de masă și alte treburi asemănătoare. Această cameră dădea într-un hol minuscul, pe unde se intra și se ieșea din casă. În ciuda spațiului mic, casa era însoțită de o curte cu potecă pietruită spre poiata găinilor. În apropierea gardului din spre stradă erau plantate câteva legume, mai ales fasole, fiecare tulpină sprijinită de un arac care să permită păștilor să privească spre soare. Tot lângă gard erau doi meri cu fructe care se coceau târziu, spre sfârșitul toamnei.

Ca majoritatea trocarilor, poreclă dată locuitorilor acestui cartier, familia lui Ciprian avea și un lot de pământ

pe care cultivau porumb și cartofi, în câmpul ce se întindea spre Târlungeni și Zizin. Locuitorii Șcheilor erau pe jumătate țărani și pe jumătate orașeni. Atunci, în 1898, erau considerați deja brașoveni, după ce fuseseră demolate trei dintre cele 4 porți¹ prin care se intra în oraș din comunele învecinate, cea mai veche comună fiind chiar Șcheii Brașovului. Se păstrase vechea Poartă a Șcheilor, pe sub care treceau oamenii și căruțele în drum spre centru. Ei erau cei mai vechi români stabiliți lângă Brașov sau Kronstadt.² Se spunea că ar fi venit bulgari aduși de sași pentru construirea Bisericii Negre, că aceștia s-ar fi stabilit aici, s-au căsătorit cu românce și s-au românizat. Dar socrii Ancăi îi povestiseră că ai lor fuseseră aromâni din apropierea Meteorei din Grecia, mai precis din Kalambaka. Ei au păstrat povestea migrației lor în Transilvania și au transmis-o urmașilor prin viu grai. Pentru construirea marelui catedrale veniseră atunci mulți aromâni din Grecia și Bulgaria, la sfârșit de secol XIV. Erau buni constructori și se păstrase această meserie peste veacuri. Bărbații din familie erau și acum constructori. Victor Băileanu era zidar, iar Ciprian era dulgher, dar se pricepea și la zidărie

Toți se sculaseră dis de dimineață. Ciprian și tatăl lui, împreună cu fratele Emiliei, făceau parte din echipa de constructori ce lucrau în Satulung³, la o casă cu etaj a unui negustor bogat. Ciprian și Victor aveau caii în grajdul lui

¹ Poarta Străzii Porții în 1857, poarta Străzii Negre în 1873 și poarta Târgul cailor în 1874

² orașul era trecut în Catalogul Ninivensis sub numele Corona, deci atestat documentar, încă din 1234.

³ sub denumirea Șapte Sate erau grupate 7 sate românești din Țara Bârsei și anume: Baciul, Cernatu, Turcheș, Satulung, Târlungeni, Zizin, Purcăreni. Acum primele 5 sate constituie cartiere ale orașului Săcele (din 1950), iar din anul 2000 orașul Săcele este municipiu

Radu, fratele Emiliei, care locuia chiar în capătul Șcheiului și avea o curte mare. Cei trei plecaseră călare, imediat după ce au luat un mic dejun consistent. Nu foloseau mereu acest mijloc de deplasare. În timpul verii mergeau pe jos până în Târgu' Grâului⁴ de unde luau tramvaiul cu aburi, cel care venea dinspre Gara Bartolomeu și mergea către Satulung. Acest modern mijloc de transport public funcționa deja de 8 ani.

Emilia Băileanu plecase și ea, pe jos, spre piața centrală a Brașovului, să vândă tricotatele căutate acum, la început de toamnă. Împletise pulovere, căciuli, mănuși și ciorapi de lână. Anca rămăsese singură acasă și a ieșit în curte cu un scaun pe care l-a pus sub un măr, apoi și-a adus lucrul de mână. Avea de cusut ornamente pe cămașa lui Ciprian, modelul tradițional pe care îl cerea noul lui statut de June Curcan. Desigur că înainte de căsătorie făcuse parte din ceata Junilor tineri, cea a flăcăilor din Șchei. Acum erau doi Juni Curcani în familie. Când era singură Anca își plimba gândurile spre familia ei din Sibiu, numeroasă și strâns unită. Părinții ei, Toma și Maria Firescu, se stabiliseră în Sibiu când ea era foarte mică, de fapt toți cei 9 copii ai lui Toma se născuseră într-un sat din Bărăgan. Familia Firescu închiriasse trei camere la familia unui cârciumar din Sibiu, Ion Bidu. Părinții ei au fost angajați să lucreze la cârciumă și au fost apreciați foarte mult pentru hărnicia lor. În ciuda unui picior de lemn, care înlocuia piciorul amputat în războiul ruso-turc din 1877-1878, război ce a adus independența Regatului Român, Toma făcea o mulțime de treburi gospodărești cu mare eficiență. Cea mai mare dintre cele trei fete, cu doi ani mai mare decât Anca, se căsătorise cu Constantin Bidu, fiul cârciumarului, iar până la căsătoria Ancăi avusese deja doi copii, Ilinca și Toma.

⁴ astăzi Piața Sfatului

Celelalte două fete ale lui Toma, Anca și Maria, au învățat croitoria, intrând ucenice la un croitor din Sibiu, imediat după ce terminaseră școala primară. Maria era cu doi ani mai mică decât Anca, dar se căsătoriseră în același an, 1898, Maria în prima duminică din iunie, iar Anca la începutul lunii septembrie. De fapt Anca l-a cunoscut pe Ciprian la nunta surioarei sale. Tânărul Cristian Bogdănescu, soțul Mariei, era bun prieten cu Ciprian, fuseseră împreună recruți în armată. În acea perioadă tinerii români din Transilvania făceau stagiul militar în miliția ardelenască, recrutați la vremea „numărașului”. Cei doi flăcăi aveau firi asemănătoare, iar detaliul care i-a apropiat la început a fost faptul că aveau aceleași inițiale: B și C, la numele de familie și de botez. Pentru Anca și Ciprian a fost dragoste la prima vedere.

Maria a făcut nunta la familia băiatului, la Sâmbăta de jos, unde s-a stabilit și tânăra familie Bogdănescu după căsătorie. Băieții lui Toma s-au stabilit toți în Sibiu, iar mezinul familiei, Mihai, a plecat la Râmnicu-Vâlcea, în regatul român, la seminarul teologic ortodox.

La umbra măruului, în timp ce înfîgea cu dexteritate acul cu arnici pe lângă cusăturile cămășii, Anca își amintea ocheadele lui Ciprian la nunta Mariei, la schimbul acela de priviri care le anunța sentimentul de iubire. Ciprian se străduise să prindă o lucrare de restaurare a unei case vechi din Sibiu, pentru a o vedea cât mai des pe fata care îi răpise inima. Știa că nu va putea lucra mult timp în Sibiu, așa încât a grăbit cererea în căsătorie și nunta. Singura condiție pe care au pus-o Toma și mama Maria a fost ca nunta să se facă în Sibiu, numeroasa familie Firescu cu greu se putea caza în alt oraș. Au venit la Sibiu părinții lui Ciprian și au fost găzduiți de fratele cel mare al Ancăi, Andrei, meșter în fier forjat

prelucrat artistic. Tot la Andrei Firescu au fost cazați pentru o noapte și Victoria cu Traian Pop, sora lui Ciprian și soțul acesteia, negustor de mărunțișuri din Șelimbăr. Cununia religioasă a fost celebrată în vechea biserică ortodoxă construită de Comunitatea grecească în secolul XVII, iar petrecerea a avut loc la cârciuma Bertei. În timpul dansului Ciprian o strângea la piept pe Anca și-i susura în ureche declarații înflăcărâte. După nuntă au mai rămas câteva zile în Sibiu. Amintirile de acum trei săptămâni au adus un surâs blând pe buzele Ancăi. De dincolo de gard s-a auzit un glas cristalin de fetiță:

— Bună dimineața, tanti Anca.

— Servus, Suzana. Te-ai sculat așa devreme?

Poarta s-a deschis și o copilă de circa 6-7 ani a intrat în curte și s-a apropiat de Anca. Era slăbuță, cu căpșorul încadrat de zuluși blonzi în dreptul tâmpelor și părul împletit în două codițe destul de subțiri. Suzana era unica fiică a vecinilor Băilenilor și o vizita aproape zilnic pe noua ei vecină. Fetița era vioaie, veselă, vorbăreță și, mai ales, extrem de curioasă.

— M-am sculat când părinții au plecat la câmp, vor să strângă cartofi pentru noi și pentru porc. Dar matală ce lucrezi acum? Ce fain este! Mama nu știe să coasă așa frumos ca matală, tanti Anca.

— Păi, draga mea, eu sunt croitoreasă.

— Ce înseamnă croitoreasă?

— O persoană care a învățat să lucreze îmbrăcăminte, să facă fețe de masă simple sau brodate, să folosească acul și ața pentru a confecționa multe lucruri pentru casă.

— Deci matală știi să faci și rochițe pentru fetițe, așa cum e rochia mea? Îmi este cam largă, mama a spus că eu cresc repede și vrea să o port și vara următoare.

— Desigur că știu să fac rochițe, chiar modele foarte

frumoase. Dacă mama ta o să cumpere material, pot să îți fac o rochiță tare frumoasă, cu volănașe și danteluțe la mânecuțe.

— O! Ce multe știi matală, tanti Anca. Nu te plictiseai așa, singură?

— Nu, draga mea. Când sunt singură și lucrez mă gândesc la părinții, frații și surorile mele din Sibiu, deja mi s-a făcut dor de ei. Eu am o familie numeroasă, am opt frați și surori.

— O! Atât de mulți? Ce fericită ești matală. Eu am avut doi frați, dar au murit când erau mici, mici, eu nici nu i-am cunoscut. Mama spune că acum sunt îngerași și eu seara, după ce zic Tatăl nostru, mă rog la ei, cred că sunt chiar îngerii mei păzitori. De ce ai plecat din Sibiu, de lângă frați și surori?

— M-am măritat cu Ciprian și a trebuit să-l urmez aici, la casa lui, care este acum și casa mea. Și celelalte două surori ale mele sunt măritate. Cea mare, Berta, s-a măritat cu un flăcău din Sibiu, iar Maria, cu doi ani mai mică decât mine este la Sâmbăta, dar nu s-a depărtat de Sibiu așa de mult ca mine. Toate trei ne-am căsătorit foarte tinere, Maria la 15 ani, Berta la 16 ani și eu la 17 ani. Berta are deja doi copii, o fată și un băiețel. Mai am încă doi nepoți de la cei doi frați mai mari.

Suzana a început să își miște degetele, numărând cu glas murmurat.

— Tu știi să numeri, Suzana? Încă nu mergi la școală.

— Da, știu să număr până la o sută, m-a învățat mama. Știu că pentru un număr mai mic folosesc mai puține degete decât pentru un număr mai mare. Eu vreau să mă mărit mai bătrănoară, ca să nu-mi părăsesc părinții.

— E prea devreme să vorbim de măritișul tău. Te vei mărita când vei întâlni un băiat pe care să-l iubești atât de mult, încât să mergi oriunde, numai să fii cu el.

— Așa ți s-a întâmplat matală? Și, dacă ești măritată, o să ai copii?

— Desigur, sper ca anul viitor să fiu și eu mămică, să am o fetiță drăgălașă ca tine. Toate femeile au copii când se mărită.

— Crezi că barza a aflat că ești măritată?

— Sigur a aflat — a răspuns Anca râzând. Barza este totdeauna bine informată.

— Eu nu am văzut niciodată o barză, mama mi-a spus cum arată, știu că are un cioc mare cu care duce bebelușul la femeile măritate. Nu cumva barza locuiește la Sibiu? Cred că acolo sunt mai mulți copii decât aici.

— Ea circulă prin toate localitățile, dar e greu s-o vezi că e tare ocupată și zboară repede de la o familie la alta.

— A aflat și de tanti Vichi, sora lui nenea Ciprian. O cunoști? Și ea a plecat de lângă părinți. Pe ea a pedepsit-o barza, i-a dat un bebeluș tare rău.

— Nu îți place Liviu? E un băiat drăguț.

— Aș! Te-a păcălit pe matală, e rău și obraznic. Când vine pe aici mă trage de codițe și spune vorbe urâte. Nu pot să-l sufăr! Frații lui matală îs cuminți?

— Da, toți sunt cuminți și binecrescuți. Ei ne-au apărat de băieții răi când eram mititele, ca tine. Iar cel mai mic, Mihai, este și foarte deștept. A citit mult și ne-a spus povești, ne-a învățat poezii, chiar dacă noi eram mai mari decât el.

— Dacă e așa deștept se va face și el croitoreasă?

— Oh, nu! Băieții care învață meseria cusutului se numesc croitori, dar Mihai nu va fi croitor, ci preot.

— Ca preotul de la biserica noastră?

— Ca preotul de la biserica Sfântul Nicolae din Piața Prundului sau ca preotul de la Sfânta Treime de pe Tocile. O să te învâț și pe tine câteva poezii frumoase, o să-ți spun și

a deschis plicul de la Mihai. Într-adevăr, Mihai îi scria despre primele zile petrecute la seminar, era entuziasmat atât de orele de curs, cât și de activitatea din timpul liber, dedicată culesului de fructe, mai ales prune și struguri. Era foarte recunoscător familiei care l-a sprijinit să-și împlinească visul preoției. El și Anca se depărtaseră cel mai mult de familia din Sibiu și o ruga pe Anca să-i scrie și ea despre viața ei la Brașov.

Văzând că soacra ei întârzie, Anca și-a pregătit o gustare ca să ia masa principală cu Emilia, când va reveni acasă. Abia seara se întrunea întreaga familie, bărbații lucrau până spre seară la casa din Satulung. Având puțin timp liber Anca a început să deseneze două modele de rochițe pentru fete. Cam pe la ora trei după-amiază a sosit Emilia din târg. Reușise să vândă mai mult de jumătate din tricotaje și cu o parte din banii câștigați cumpăraseră produse de băcănie. Au prânzit amândouă, discutând despre soții lor și munca grea din construcții. E drept că iarna nu mai aveau de lucru, dar din primăvară până la sfârșitul toamnei bărbații lucrau zi-lumină. Anca și-a amintit de promisiunea făcută Suzanei, a tăiat 6 porții de plăcintă cu rubarbă și s-a repezit la vecinii ei.

Spre seară au sosit și bărbații, după ce au dus caii la grajdul lui Radu, i-au țesălat și hrănit. S-au spălat și au cinat împreună. Victor a lăudat pe nora lui pentru gustul bucatelor preparate.

— Ești atât de tânără, Anca dragă, dar te pricepi la bucătărie mai ceva ca o femeie cu multă experiență. Tare faină-i mâncarea făcută de tine.

— Am învățat de la mama și de la Berta, ele sunt bucătăresele de la cârciuma Bidu. Am învățat să folosesc plante aromate care dau gust bun preparatelor. Chiar dacă e patroana cârciumei, sora mea muncește alături de angajați, e renumită pentru mâncărurile ei.

— Să-ți spun noutatea, Anca mea – a spus Ciprian. Ți-am povestit de patronul firmei de construcții unde lucrăm acum, este un sas cumsecade, îl cheamă Johan Hans Steiner. Ei bine azi, în pauza de prânz, a vorbit cu mine. A înființat un atelier de tâmplărie, deocamdată va face mobilă simplă, mese, scaune, lăzi de zestre, dar și giurgiuvele, obloane pentru ferestre. Mi-a spus că îi place cum lucrez și mă va angaja la atelier, așa că voi lucra și în timpul iernii. Vom merge împreună spre serviciile noastre, vom folosi căruța unchiului Radu. Putem să strângem bani, ne luăm și noi căruță, apoi ... 'om mai vedea. Aș vrea să mai călătorim prin țară, pe la ai tăi, ce zici?

— O idee minunată, Cipri. Vom merge cu trenul spre Sibiu.

— Da, calea ferată a fost cea mai mare realizare a epocii noastre. Putem călători chiar spre Budapesta în Ungaria, dar și spre București, în Regatul Român, unde te-ai născut tu.⁶ Acum o să ne culcăm mai devreme, că mâine trebuie să ne sculăm cu noaptea-n cap, să terminăm lucrările exterioare înainte de venirea frigului. Până acum vremea a ținut cu noi.

— Ți-am gătat cămașa de june, e în camera noastră.

— No, să merem, atunci. Noapte bună, tată! Săru 'mâna, mamă!

⁶ împăratul Franz-Joseph a semnat în decembrie 1862 legea de construire a căii ferate Budapesta-Sibiu-Brașov, iar în martie 1873 a sosit primul tren în Brașov. În anul 1879 a început funcționarea liniei de cale ferată între Brașov și București.

Capitolul 2

.....

A doua jumătate a lunii septembrie s-a scurs repede. Zilele senine au alternat cu cele înnourate, cu ploi scurte și puțin cam reci. Anca și Emilia au preparat conservele de toamnă, au pus murăturile, au uscat ghebe, prune și păstăi de fasole pentru iarnă, au făcut câteva borcane cu gem. Anca știa să prepare gemuri din fructe de pădure, prune, gutui și orice fructe avea la dispoziție, dar și șerbet după rețetele Bertei Bidu. În ultima săptămână a lunii a trecut pe la croitoria lui Smarandache să discute ultimele amănunte ale angajării ei. La fiecare 2-3 zile scria scrisori către părinți, frați și surori.

În prima săptămână a lui octombrie Anca a devenit unul dintre croitorii angajați la firma lui Sotiris și Elena Smarandache. Erau două croitorese, trei croitori și două fete ucenice. De cele mai multe ori și patronii lucrau alături de angajați. Comenzile erau multe în acea perioadă, mai ales pentru paltoane, rochii de stofă, fuste și taioare. În atelier erau și două busturi manechin⁷, unul mai mic și altul mai mare, pe care se lucra ușor partea de sus a rochiei sau jacheta de la costumul bărbătesc. Bustul mai mic era folosit în croitoria de damă, celălalt era preferat în croitoria bărbătească.

Anca a fost apreciată încă din primele zile, ea lucra repede și cu multă precizie, avea idei creative pentru îmbrăcămintea de damă și clientele au remarcat-o de la primele probe. Patronul grec era foarte mulțumit că a angajat o croitoreasă atât de talentată, mai ales că avea și un caracter

frumos, era politicoasă, modestă și veselă. În timp ce lucrau Anca le povestea despre Sibiu, le spunea unele din povestirile pe care le știa din lecturile fratelui mezin, Mihai.

Deși vremea era mai rece, bărbații familiei Băileanu încă lucrau la Satulung, se făceau lucrări interioare de tencuire, punerea dușumelelor, definitivarea închiderilor la ferestre și uși. Abia seara se întâlnea întreaga familie în camera de zi din centrul casei din Șchei și fiecare povestea ce a făcut la locul de muncă. Anca era foarte mulțumită de serviciul ei, patronul o încuraja să își pună în aplicare talentul și multe dintre desenele ei erau deja alese de clienți și intrate în producție. Simțea că aici e apreciată mai mult decât în Sibiu, unde lucrase la o croitorie modestă. Mai ales duminicile, după masa de prânz, ea își lăsa inspirația să îi conducă mâna pe colile de hârtie și desena noi modele de rochii, pardesie, bluze și piese de lenjerie cochete, cu multe dantele. Ciprian stătea alături de ea, o privea cu admirație și îi povestea și el planurile de viitor. Erau foarte tineri, entuziaști și încrezători în puterea lor creatoare. Și, mai ales, se iubeau foarte mult.

În duminicile cu vreme frumoasă Anca și Ciprian făceau plimbări pe Tâmpa sau pe drumul spre comuna Poiana Brașov. Într-o zi Ciprian a condus-o pe Anca până la așa numita bisericuță a păgânilor și i-a povestit ce legende s-au păstrat printre trocari despre oamenii pădurilor. Mai era și povestea unor călăreți turci care s-ar fi stabilit în apropiere, fugiți din calea luptătorilor râșnoveni. Se zicea că ei își făcuseră o casă și un altar pentru ofrande în religia lor. Se păstrase o piatră rotundă despre care se zicea că ar fi acel altar păgân. Anca se uita uimită la stâncile ciudate, atât de înalte și svelte, care păreau pline de mister.

— Ce senzație ai, draga mea?

— Simt în aer o melancolie, parcă stâncile ar fi fost

⁷ Bustul-manechin pentru croitori a fost inventat în 1841 de către Alexis Marie Lavigne